

גליון 368

פרשת משפטים – דיינים 'סמוכים' - הם גילוי אחדות ד' הרב חיים סלומון – ישיבת "מרכז הרב"

על הפסוק "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" דרשו חז"ל "לפניהם ולא לפני גויים... דבר אחר: לפניהם - ולא לפני הדיוטות",¹ בפירושו על התורה ביאר הרמב"ן שאסור לאדם לצעוק ולבקש מאדם שאינו סמוך איש מפי איש ממשה רבינו לכופ את בעל דינו, ואפילו אם ידוע שאדם זה יודע את דיני התורה וידון כהוגן.

יש להבין אם כן, מהו טעמו של איסור זה? ומדוע דווקא בו פותחת התורה הקדושה את דיני המשפטים, מיד לאחר מתן תורה.

מין הרב זצ"ל² מבאר שהסיבה לכך היא משום שהיחס של עם ישראל אל ענייני הממונות, אינו כיחסם של שאר עמי העולם. שכן אצל שאר העמים הרצון לקנות ממונות, עושר, נכסים וכד' אינם קשורים לשאיפות הקודש שיש להם – שכן האדם יכול לרצות להיות עשיר, מכובד וכד', כי כך הם תאוותיו הפרטיות, ועם זה גם לשאוף, ברמה מסוימת - לקודש! לעומת זאת, אצל עם ישראל, כל הרצון לחיות, לקנות נכסים וכד' נובע ממקור הקודש, שהרי אנחנו יודעים בפנימיות ליבנו שאין חיינו חיים אלא במה שהם אלוקיים, וחיים שאינם אלוקיים אינם שווים לנו מאומה.³ לכן, גם סידור העניינים הממוניים שבין אדם לחברו אינם יכולים להיעשות ע"י אדם רגיל, אלא דווקא על ידי מי שמחובר לנתינת התורה והשראת השכינה. שכן דווקא כך סדר המשפט מגיע מהמקור הראוי לו, מקודש הקדשים.

כשם שיסוד זה נכון בחיי הכלל, ומתבטא ביחס הממוני שבין האדם לחבירו, שצריך להיות מיוסד ממקור הקודש, מגיעים הדברים לחיי כל אחד ואחד מאיתנו. אנו נדרשים לכוון את כל חיינו, כל כוחותינו, שאיפותינו ומעשינו על פי רצון ה' מאתנו בתורתו, וכדברי הרמב"ם⁴:

"צריך האדם שיכוון לבו וכל מעשיו כולם לידע את השם ברוך הוא בלבד, ויהיה שבתו וקומו ודבורו הכל לעומת זה הדבר, כיצד - כשישא ויתן או יעשה מלאכה ליטול שכר, לא יהיה בלבו לקבוצ ממון בלבד אלא יעשה דברים האלו כדי שימצא דברים שהגוף צריך להם מאכילה ושתייה וישיבת בית ונשיאת אשה... ועל עניין זה ציוו חכמים ואמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים והוא שאמר שלמה המלך בחכמתו בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך".

ואע"פ שמעטים הם יחידי הסגולה שמצליחים להוציא אל הפועל במלואה את השאיפה הגדולה הזאת, לעשות כל פעולה ופעולה מתוך עבודת ד' יתברך ושאיפה להדבק בו. סדר החיים הלאומי שלנו מסודר באופן זה משום שזהו האופי הלאומי הפנימי שלנו, לחיות את חיינו מתוך הפנמה שד' אחד, "כי ד' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", ומתוך כך אין משמעות לשום דבר בעולם, אלא מצד מה שהוא מגלה את אחדות ד' יתברך.⁵

ע"פ זה גם נבין את מרכזיותה של מידת הענוה בעבודת ד' שאותה ביארו המהר"ל ומרן הרב זצ"ל⁶ שהיא היסוד של כל תכלית הבריאה – משום שעיקרה של מידת הענוה היא שמתוך ההפנמה העמוקה של האדם את אחדות ד' שאין עוד מלבדו, ואין כל מציאות ממשית מבלעדי ד' יתברך - גם האדם מבטל את כל רצונותיו אליו, וכל המעשים והרצונות מתרוממים להיות חלק מעבודתו.

לכן, תלויה בזה גם בחירת עם ישראל, כמו שביארו חז"ל את הפסוק "לא מִרְבָּכֶם מְּלַחֵם הַעַמִּים חָשַׁק ה' בְּכֶם וַיִּבְחַר בְּכֶם כֹּהֵי אֲתֶם הַמַּעַט מְּלַחֵם הַעַמִּים" (דברים ז, ז ורש"י שם) שד' בחר בנו משום שכל מה שהוא נותן לנו גדולה - אנו ממעטים עצמנו לפניו. עם ישראל בא לגלות את אחדות ד' בעולם, ודבר זה יתכן רק כיון שאנחנו עם מלא בענוה, ומלא ביכולת לגלות שכל תכונות נפשו ורצונותיו המתבטלים אליו יתברך. רק כך ניתן לעשותו חטיבה אחת בעולם. יהי רצון שנזכה לממש את הדברים בחיינו הפרטיים והלאומיים, ויהיו כל מעשינו לשם שמים.

¹ מסכת גיטין דף פח, א

² אורות, ישראל ותחייתו ג

³ לקוח מלשונו של מרן הרב זצ"ל בתחילת ההקדמה לספר 'שבת הארץ'.

⁴ הלכות דעות פרק ג

⁵ ע"פ אורות הקודש ב, האחדות הכוללת ו (עמ' ת).

⁶ נתיבות עולם, נתיב הענוה פרק א), ומרן הרב זצ"ל במוסר אביך פרק ב, ה